

P. Sára életéről és Selme-
cányról (437.2)323.1 X

G^m

BAROKK MADONNA

Alig akad felvidéki település, amihez ne volna több-keve-
sebb közöm. Itt családi szálak révén, mint mondjuk
Iglón, Zsolnán, Léván vagy Eperjesen. Amott csak egy-egy
alkalmi emlék kapcsán, mint például Kassán, Szencen vagy
– Selmeccányán. Utóbbi apai nagyapám egyetemi városa
volt. Itt végezte el, valamikor a század tízes éveiben a – Tria-
non után Sopronba áttelepülő – Erdészeti Akadémiát. És
Selmeccányán, ebben a mára emlékeit vesztő kísértetváros-
ban élt a „barokk madonna” – csak így hívtam magamban
P. Sára nénit, akinek halálhíre a közeli napokban jutott el
hozzám.

A barokk városka hegyoldalakon elkanyargó utcái
egyikében, a patinás Alsórózsa utcában lakott Sára néni,
egy szép emlékű, ám mára igen-igen megkopott, kis túlzás-
sal palotának is mondható patríciusházban.

P. Károly, Sára néni bátyja, aki később az USA-ba köl-
tözött, még a Trianon előtti Selmeccányán született, de
a szlovák hivatalnokok utólag mindig kajánul átjavították
az adatait Szlovákiára, ami hatóságilag gyakorolt okirat-ha-
misítás. Sári néni viszont már a Trianon utáni városban, te-
hát az újszülött Csehszlovákiában látta meg a napvilágot,
és élete nyolc évtizede során szemmel tarthatta a bányavá-
ros történelmének minden újabbkori viharát.

A málló vakolatú házat palotának mondani persze is-
tenkísértés, hisz Selmeccányán, ahogy számolatlan más fel-
vidéki településen is, a hajdanvolt kastélyok és paloták, ha
egyáltalán megkegyelmeztek nekik, igencsak leromlottak.

Úgy hozzászürkültek mai környezetükhöz, hogy ember legyen a talpán, aki a kapujuk fölött málladozó címerről, a rézrozsdás óriás kilincsekről meg a kopogatókarikákról, a kerékvető kövekről vagy épp az ablakpárkányok indafonatot imitáló kőcirádáiról felismeri: ezek az épületek sok száz esztendő s múlt után szenderültek el s váltak kopott bérházakká az emlékezetét veszítő huszadik században.

A bányaváros történetének jelzett viharai csak ritkán voltak látványosak. Többnyire tempósan, elszánt türelemmel, ám annál határozottabban örölték fel a jóemlékű település múltját, és persze folyamatos jelenét is. A kettő nincsen egymás nélkül, de a nekivadult balekok, akik hite szerint mindig velük kezdődik a történelem, ezt nemigen tudják. Azt képzelik: a múlt eltörölhető, netán kényük kedvük szerint átírható. Aminek következtében aztán úgy belegabalyodnak a história meghamisításába – népük szabadsághőisévé álmódva a középkori frank kupecet és kalandort, Samót, vagy a renitens főurat, Matej Trencanskit, akiben hüledezve ismerhetünk a mi magyar oligarchánkra, Csák Mátéra –, hogy a végén már maguk is hinni kezdik a sok légből kapott eseményt és szellemalakot, amikkel és akikkel képzeletük terét benépesítik...

Amikor Sára néni megszületett, még dinamikus, bár részben már akkor is az emlékeiből élő város volt Selmecebánya. Igaz ami igaz, ereje már a középkor végén megrogygyant, amikor Amerika felfedezése után dőlt az arany meg az ezüst az Újvilágból, s a selmeci bányák ontotta gazdagság eltörpült az inkák meg az aztékok ékszereihez és kincsesládákhoz képest. Misztikus fényudvara is megfakult a Paradicsom-hegy tövébe épült városnak, melyet nemcsak a tárnáiból áradó kincsek, de a falai közt egykor megtelepült furfangos szellemek és regényes sorsok is öregbítettek valaha. Nagyalmű tudósok és kalandorok bolyongtak itt. Ábrándos titoklátók meg csillagfejtők. Seregüket veszített generálisok és lecsúszott bankárok, akiknek az élete

összekeveredett itt a kikapós szépasszonyéval, a Rössel Borbálaéval, kinek emlékét hirdeti a Leányvár, ez a hegy csúcsán ékeskedő rejtelmes épület. Tudni kell, hogy a baljós emlékezetű Borbála leányasszony renitens lovagjait felakasztották a törvény őrei, épp az Akasztó-dombon, ahová Borbála a várat gavallérjai emlékére fölépítette. Később viszont, mintha átok ült volna rajta, a szépasszony lezüllött és koldusbotra jutott. Várát és mindenét elveszítve rótt a várost, és a legenda úgy tudja: kóbor kutyák, más változatban patkányok tépték szét az árokparton.

Selmecbánya fényudvarát öregbítették ugyanakkor az ide tévedő és erre diákoskodó szakadt garabonciások is, akiket olyan írástudók képviseltek, mint Petőfi és Mikszáth. Igaz, egyikük sem lelkesedett a hegyi városért: a vékonypénzű poéta az éhkoppot, a későbbi palóc krónikás meg az itteni csípős, testet-lelket őrlő szelet nem szívelhette...

A város még a huszadik század elején is eleven volt. Akár egy korosodó szépasszony, aki túljutott már ugyan élete virágán, de a szemében olykor még emésztő tüzek gyúlnak. Szorgos iparosok és álomlovagok keveredtek a falai között. Nyugdíjas tanárai, akik ismerték még a tárnák szellemét, a rejtező ezüstércek természetét meg a sújtólég titkát. Mesteremberei és görbült bányászai elásott kincsek-ről suttogtak a kocsmában.

Olykor obskúrus figurák tűntek fel Selmecbányán, akik megsárgult fóliánsok után kutattak a padlások pókhálós zugaiban, a levéltári papírhalmok gubancában, meg a Bányászati Akadémia könyvtárában. Rejtjeles térképek után, melyek – hitük szerint – elásott kincsek titkát vizsgálják. A tudós Mikoviny Sámuel tervrajzait fürkészték, melyek mindentudó szerkezeteket ábrázoltak. Bányagépeket, csörlőket, futószalagokat, teherlifteket és vízemelőket, meg más egyéb masinákat. Ám a délibábos lelkeket nem a műszaki tudományok úttörője érdekelte, arra gyana-

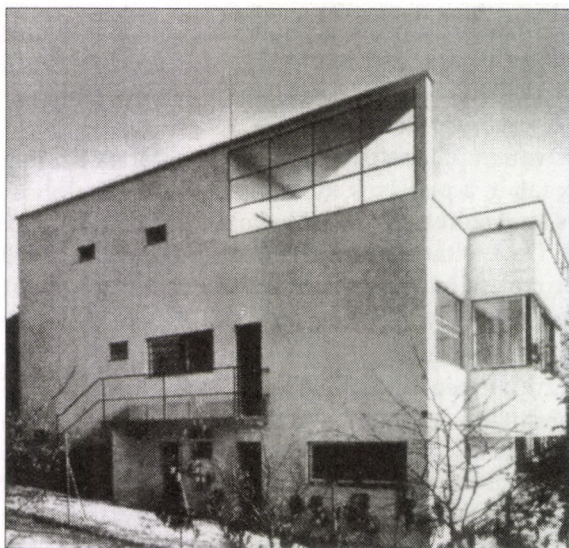
kodtak inkább, hogy a kriksz-kraksz ábrák sokjelentésűek, hasonlatosan a hinduk mandaláihoz, s a tervrajzok ákombákamai közé elásott kincsek lelőhelyeire vonatkozó utalások is keverednek.

Óvatlan pillanatokban végigkopogtatták az öreg kastélyok falait, a padlások kürtőit meg a pincék dohos boltíveit, s ahol ígéretes kongást hallottak a mélyből, falat bontottak. De a feltáruló üregekből kincs nemigen került elő. Inkább csak néhány, fityinget sem érő rézkupa, repedt porcelánedény, vagy csak egy-egy boldogtalan macska megsárgult csontváza.

Amúgy régi medrében zajlott a bányaváros élete. Piacterein ugyan fogytán fogyott a magyar meg a német szó, de a környék falvainak népe ide zúdította minden kincsét. Kucsma- és vargányagombáját, parenycáját meg kecskesajtját. A palotákból el-eltünedeztek a régi gazdák. A Hellenbachok, Truppok, Rubigallusok és az Okolicsányiak.

A boltokban is megcsappantak a patinás árucikkek, a cipszer órák és a vég vásznak, a vastag posztók meg a zsolnai cserépedények, a fúvott üvegek, melyeken a gyártó cég címere díszelgett, továbbá a helyi bányákban lelt és foglalatba zárt májveres és mohazöld ékkövek. Helyükre kommersz cikkek özönlöttek, limlom használati tárgyak, az igénytelen praktikum jegyében. Bár néhány bolt, így Sára néniéknek a századforduló táján alapított vasüzlete a Szentháromság tér alatt, a meredek főutcán, mely a bolt megnyitásakor és még két évtizedig Deák Ferenc nevét viselte, kényesen vigyázta a régi nívót s csak vonakodva engedett az új idők lopakodó kísérteteinek...

Sára néni apja, aki a bányászváros tehetősebb polgárai közt mozgott igazán otthonosan, magát – egy kis krúdys mellézköngével és rátartin – parasztboltosnak mondta. Utalásul arra, hogy üzletében a kaszától-kapától a kutya-és ökörláncig, a patkóktól a járomszögekig, a rusztikus

füleki vaslábosoktól a munkácsi vaskályhákig és cirádás öntöttvas varrógépekig minden árucikk megtalálható volt, amit a betévedők kereshettek. Persze a finomabb solingeni fémáru sem hiányozhatott, a hajszálvékony pengéjű kések, kötő- és horgolótűk meg a finom borotvák, a különféle metsző-, birkanyíró, bontó- és varróollók. A márkás revolverekről és vadászfegyverekről már nem is szólva, melyek egyike-másika kisebb vagyont ért.

A Trianonban történtek tehát nyomot is hagytak a város életén, meg nem is. Kiüresedett a korábban oly mozgalmas és büszke Erdészeti és Bányászati Akadémia, de a bányászok megmaradtak: az apró természetű vājárok, akik hajnalban a Klopacska-torony harangjának kongására indultak munkába éppúgy, mint a fekete egyenruhás tisztek, akiknek a helyi bányaünnephez kötődő menete, a híres-neves Salamander, rezesbanda kíséretében haladt el a főutcán. Elöl az öreg, már korukba roskadt bányászok, boldogabb idők tanúi. Nyomukban a büszke ifjak. A zöld ág, amit jobbjukban lengettek, derűjüket jelképezte, de régi szokás szerint áldozatul is szolgált a hegyek szeszélyes szellemének.

Sára néni gyerekkora gondtalanul telt. A hajdani világ relikviái fogyatkoztak ugyan körülötte, de még nem tűntek el egészen. Magyar szó is járta az utcákon, meg a piarista templomban. A helyi polgárlányok derűs és tartalmas életét élte, mely megoszlott az otthoni akkurátus tennivalók és a közösségi megmozdulások között. A húsvéti és a karácsonyi ünnepek fénye alig fakult meg, a selmeci fufangok pedig, melyek a posztóvarrástól a birsalmasajt-készítésig, az ékkőcsiszolástól a fafaragásig messze földön híressé tették a Kárpátok katlanába zárt bányavárost, elevenek voltak még. Azt persze érzékelnie kellett, hogy Alsórózsa utcai ott-

A VOLT BALLA-HÁZ A RÓZSADOMBON

◀ *Molnár Farkas, 1932*

hona és a külvilág között egyre mélyül a távolság. Mintha a maradandóság meg a hebehurgya mindennapok szegültek volna szembe egymással.

A nagy barokk patríciusház falain moccsatlanul meredtek maguk elé, aranyveretű blondelkeretbe zárva a család ősei. Vitézkötéses mentében, vikszelt bajusszal a férfi elődök, darázsderékkal, sejtelmes mosollyal az ősanák. Nem mintha különösebben előkelő lett volna a vaskereskedő família, ám a Felvidéken az ilyesféle hagyományörzés a magukra valamit is adó polgárok köreiből sem hiányozhatott.

Sára néni tánciskolába járt, énekelt és zongorázott, sütni-főzni, kötni meg horgolni tanult, míg apja esténként kártyacsatáit vívta a Szőlőfürdő vendéglőben, ahol a földszinti ivóban a be-betévedők olthatták szomszédjukat, az emeleti termet viszont az úri kaszinó tagjai látogatták, elolvasandó a Pester Lloyd aznapi számát és megtárgyalandó – feszült tarokk- vagy ferbliticsata közepette – a világ folyását...

Selmecbánya hegyek karéjában fekszik. A város fölé magasodó bércek völgyeiben pedig, fenyőerdők árnyékában kék vizű tavak tündökölnék, ott, ahol egykor a büszke templomos lovagok várkastélya állt, melyből mára emlékeztetőnek is alig maradt meg néhány kőfal törmeléke. Ezeket a tavakat nem a természet erői és csak részben a város nevét adó Selmec-patak hozták létre, hanem – a mérnöki lelemény. A völgyek felé igyekvő erek, patakok alázúduló vizét gátakkal rekesztették el, a vizek folyását elbotlasztva, legalábbis meglassítva. Mert a patakok a szám szerint harmincöt tő túlfolyásán csak átvergődnek valahogy, és folytatják útjukat dél felé. A kék vizű tavak viszont, élükön a közülük legismertebb Klinger-tóval, egyrészt a bányák működéséhez szükséges vizet szolgáltatják, másrészt kedvelt kirándulóhelyei a helybelieknek.

Nem tartozik ugyan ide, mégis megemlítem, mert emeli a város nimbuszát és régi szellemeinek titokzatosságát.

gát, hogy századunk nyolcvanas éveiben svéd és japán bányamérnökök hosszasan tanulmányozták az itteni tavakat, pontosabban szólva: a tavak víztömegét tartó gáta- statikáját, s arra a meghökkentő eredményre jutottak, hogy a víznek rég alá kellett volna zúdulnia a városra, mert ilyen vastagságú védmű nem állhat ellen évszázadokon át ekkora víztömeg nyomásának. Tűnődtek a dérek svédek és japánok, miféle furfang birtokában lehettek ezek a régi magyar mérnökök, ha ugyan sejtették, hogy magyar világ volt itt valaha, de mivel a titok nyitját nem lelték, hitetlenkedve hazamentek. A Klinger-tó és társai azóta is fittyet hánynak az akkurátus számításokra, és eszük ágában sincs árvízvet okozni...

Nincsen tudomásom arról, mikor verbuválódott az a selmecbányai úszóegylet, melynek egyik oszlopa éppen P. Sára néni lett. Úgy hallottam: valamikor a harmincas évek legelején települt meg a bányavárosban az a német testnevelő tanár, aki műúszókat nevelt a Klinger-tavon, és az ifjú, lelkes polgárlányokkal bajnok-álmokat szövögetett.

Az viszont mind a mai napig is rejtély számomra, hogyan lehetett úszóedzéseket tartani, főként a tavaszi meg az őszi hónapokban, a jéghideg vizű Klinger-tavon. Aki valamennyire is ismeri a hegyi patakok természetét, tudhatja, hogy vizük még a legmelegebb nyáron is dermesztő marad. Márpedig a Selmec-patak igazi magashegyi víz, mely lélegzetelállítóan függőleges barlangkürtők, fenyőlepte bércek és jégcsipkés zuhatagok közt kanyarog a város felé. Ennélfogva a belőle felduzzadó Klinger-tó sem az a víz, ami különösebben strandolásra csábítana.

Akárhogy történt is, az ifjú polgárlány olyan remekül mutatta be gyakorlatait, hogy – benevezték a berlini olimpiára. Szép reményekkel indult, de – pontosan nem tudható okokból – a versenyen lepontozták, és így bajnokálmai álmok maradtak. A fényképek, melyek sportmúltját megőrizték, karcsú leánykának mutatják, ami nem volt

már elmondható róla, amikor a nyolcvanas években megismertem...

A bányaváros folyamatosan néptelenedett el. A kastélyokat, a bankárpalotákat és patríciusházakat elhagyták lakóik, és helyükbe a környék falvainak népe települt. Olyan jótét lelkek, akik idegenül csetlettek-botlottak a főúri és nagypolgári épületekben. Az aranyfényű csilláróriások, a történelmi és mitológiai jeleneteket ábrázoló gobelinek világa éppoly távol állt tőlük, mint a bejárat felett ékeskedő családi címerek, melyek kardot rántó vitézt, griffet vagy sasmadarat, szárnyas nemtőket, meg hasonlóképp mitikus, ezért a mindennapok csellengője számára oly nehezen felfogható motívumokat ábrázoltak. A barokk kandallók, kovácsoltvas lépcsőkorlátok és stukkók, puttók és szárnyas gipszgéniusok, meg a csillámló parkettek gondozása sem tartozott dicséretes eredmények közé. Így aztán a kastélyok kívül-belül romlásnak indultak. A tükröteremben füstöt ontó vaskályha, a zsírszagú sparhelt vagy épp a pislákoló petrofór sem igazán öregbítette a hely hangulatát.

Lassan megfogyatkozott Selmecbányán a hajdani tiszteletreméltó polgárság, de még az iparosok köre is. Az álmósított üzletek többsége rövid ideig megpróbálkozott a kommersz áruk terjesztésével, ám a selmeci lakosság fogyásánál csak a maradékok tehetősége csappant meg jobban. Így aztán a különleges árucikkek, a gombás sajtoktól az ezüsfoglalatú diadémokig, miután kedvelőik fogytán fogytak, elvesztették becsüket, átadták helyüket a mindennapi limlomoknak, melyek terjedése a választékos mesterelemek számát is folyamatosan apasztotta.

Ami viszont még ennél is baljósabb – s ez főként az utolsó két évtized bűne –, jó néhány hajdani polgárház, sőt főúri palota úgy néptelenedett el, hogy nem költözött oda senki, sőt a fogyatkozó lakosságot a hatalom mesterségesen tovább apasztotta, attól az eszement ötlettől vezéreltetve,

hogy skanzen-város lesz a barokk Selmecebánya. A Szentháromság tér, a korzó és a zsinagógával szemközti piactér házaiból valósággal kiebrudalták a maradék lakókat, a várost övező blokkházakba száműzve őket. Az épületek két évtizedig álltak üresen, ablakaikat-ajtajaikat kifeszegették, eltűzeltek, jól-rosszul bedeszkták. Idővel kóbor kutyák-macs-kák, varjak és galambok ütöttek tanyát a falaik között. Meg persze olyan törvényen kívüli lovagok, akiknek a fogalmi eléggé sajátságosak a magántulajdont illetően.

Mindez évtizedek alatt ment végbe. De Sára néni szemmel tartotta az idők változását, s még akkor is a barokk patríciusházban élt, talán egyetlen maradék magyar-ként az ódon bányászvárosban, amikor a település már inkább hasonlított az inkák meg az aztékok romvárosaihoz, mint hajdani önmagához. Fia pátyolgatta, akit a világháború utolsó esztendejében szült. Férje, akivel csak néhány hétig élhetett boldog, ám csöppet sem nyugodt házasságban, egy német katonatiszt volt, aki a háború végnapjaiban visszatért szülővárosába, Kölnbe, s a háta mögött lecsapódó vasfüggöny következtében soha többé nem láthatta viszont a feleségét, s a fiát sem...

Az új hatalom államosította a vasüzletet is. A család jövedelem nélkül maradt. Sára néni pedig hivatalnoki állást vállalt. Szlovákul jól tudott. Hogy mi szükség hivatalra egy lakóit és emlékezetét veszítő városban, nem tudható. A hajdani szépreményű polgárlány mindenesetre alkalmazkodott az idők változásához, csak épp az Alsórózsa utcai patríciusház maradt meg a maradandóság fellegvárául. Itt minden az ódon idők fényudvarában állt.

Az épület kívülről nézve jól illeszkedett a görbe utca többi, barokk korból itt felejtett apró palotáinak sorába. Mohosodó falaival olyan volt, társaihoz hasonlóan, mint egy farsangolni induló arisztokrata, aki nyomorult koldusnak vagy épp görbe csinovnyiknak maszkírozza magát a mulatság kedvéért, miközben legbelül kényesen vigyázza válasz-

tékos ízlését, s magában kuncog az arra tévedőkön, akik elhiszik róla, hogy ágrólszakadt. Sára néniék öreg palotájával is valami ilyesféle történt. Külső romlása mögött kényesen vigyázta barokkos pompáját. Ide kommersz limlom csak elvétele juthatott be...

A várossal és környezetével mintha a természet is mostohábban bánt volna, mint valaha. A hegyek felől alázóduló szelek sorra döntötték ki a szálas fenyőket. Ahogy aztán sikerült ösvényt vágniuk a rengetegben, belekaptak a résbe, újabb és újabb fákat pusztítottak el. De a szél ezzel még nem fejezte be a pusztítást. Ahol már nem állták útját az erdő fái, haraggal csapott le a városra. Leszaggatta a házak cserepeit, a frissen renoválgatott paloták és polgárházak fazsindelyeit sem kímélte. Rossz nyelvek szerint ugyan ez az épületfelújítási kísérlet is meglehetősen hebrencs módon ment végbe: egy közeli műhelyben egyforma – barokkot imitáló – ablakokat, és ugyancsak egyforma zsindelyeket fabrikáltak, melyektől az öreg épületek oly módon születtek újjá, mintha kormos generálszósszal öntötték volna nyakon őket. Viszont egyiket-másikat, például az Óposta fogadót, ahol a reneszánsz boltívek alatt Balassi Bálint is elücsörgött valaha, érintetlenül romolni hagyták.

De nem jártak több szerencsével azok a vállalkozó lelkék sem, akik időnként megkísérelték a helyi ércbányák újraindítását. Kiderült ugyanis, hogy a kiöregedett masinák már nehezen foghatók munkára, újakra nincsen pénz, s mivel a nagytudományú hajdani bányamérnökök hajdani legifjabbjai is elhaltak már, azt sem tudta pontosan senki: merre is volna érdemes megbolygatni a hegyek gyomrát. Néhány hónapra felcsapott a füst a mélyből, beindultak a gépek is, ám amikor kiderült, hogy drágább a leves, mint a hús, újra megállt a tárnákban az élet. Csak a kiérdemesült pockok, kóbor macskák és a falakra ezüst ábrákat rendületlenül irkafirkáló meztelen csigák róják tovább napi útjukat a pokol tornácán.

Az is régi igazság: ha egy város mentális állapotára kíváncsi vagy, nézd meg a temetőjét. Mindig tanulságos, és a hatalom skizofréniájára utal, ha öreg temetők rombolásában éli ki magát a neofita buzgalom. Márpedig itt ez történt és történik folyamatosan. A zsidó temetőnek egyetlen ép sírja sincsen már, a sírköveket, melyek feliratai héber, német és magyar nyelven hirdették a megboldogultak emlékét, pusztulni hagyták. De a keresztény temető sem sokkal szerencsésebb: régi sírköveit, melyeken gót betűs német felirat vagy épp magyar mementó emlékezik az elhunytakra, folyamatosan rombolják le. Helyükbe az új hatalom kegyeltjei kerültek. Az ódon város ily módon a temetőben is emlékezetét veszítette. A híres munkácsi üzemben készült kovácsoltvas síremlékek és patinás kereszttek, melyek amúgy is rozsdásodtak már, ócskavasként folytatták szomorú földi pályafutásukat...

Úgy tudtam, Sára néni a város utolsó magyarja, ám egyszer meglepő élményem volt. Alkonyodott, s elbarangoltam a hegyre kaptató sikátorokon. Tudni kell, hogy itt, Selmechányán oly lépcsőzetesen épülnek egymás fölé a házak, hogy a felső kertben legelésző kecskét – ahogy Mikszáth írja – az alsó épület kéményéhez kötik ki. Kecské persze alig legelészik már a romladozó bányavárosban, de a kép így is szemléletes. Ahogy ballagtam, azon tűnődtem, hogyan lehetséges, hogy a Csontváry megfestette Leányvár fölött most, október közepén fecskék csapata kering. Kusza, a levegőre hurkokat író röptük olyan megtévesztő volt, hogy sokára ismertem csak föl: valójában denevérek csaponganak a köd ülte torony körül. Borongós hangulatomhoz jól illett a kép. És ekkor hirtelen az egyik oldalsó, földszintes épületből magyar szót hallottam. A pesti rádió híreit hallgatta valaki. Odamentem a kapuhoz, rajta egy olyan név állt, ami igazán nem volt magyaros hangzású. Aztán, a hírek végeztével valami hosszú, fájdalmas hegedűfutam hallatszott a rádió-

ból, ami szinte összekeveredett odafönn a csapongó denevérekkel.

Sára néni még megünnepelte hetvenötödik születésnapját. Rokonok és barátok ülték körül az ódon asztalt a nappaliban. Előkerültek az ezüst evőeszközök, meg a porcelán étkezészetek. A koros hölgy úgy trónolt a főhelyen, mint egy barokk madonna. A falon ékeskedő öreg festmények és a szüette bútorok szolgálták portréja stílszerű háttérül. Almáriumok és ébenfekete falitékák, rajtuk az ezüst és alpakka kincsek sora, karos gyertyatartók és ciradás feszületek. Tajtékipipák meg antik szelencék. Az ünnepi alkalom tiszteletére mintha az egész amnéziás város emlékezete egy pillanatra kitisztult volna. A távoli tornyok és palatetők is felcsillantak a lebukó nap veres visszfényében, s az ember nem tudhatta: a település tiszteli-e meg a madonnát e kései tükörjátékkal, vagy az ő arcából árad-e ki az egész városra a már-már mitikus szellemfény.

Aztán lecsapódott az éjszaka. A koros asszony a hónapok múlásával már egyre nehezkesebben mozgott. Ritkán hagyta el az Alsórózsa utcai épületet. Végül, de évekkal a halála előtt, fél lábát térdből amputálni kellett. Ezután már csak tolókkocsival közlekedett a nappaliban. Olykor órákat elidőzött az ablak előtt. Nézte a város ezüstszürke tetőit. Régi emlékeit idézte-e vissza, vagy csak a motívumok nélküli borongás uralkodott el a lelkén? Talán az a keletiek nirvánájához hasonló állapot, mely részletei nélkül is megőrzi a teljességet – van benne valami egyszerű vagy épp tengerre emlékeztető, s a lelket elárasztó egyetlen, talán csak valamilyen mélytónusú, mohazöld, májveres vagy korombarna hangulatként nevezhető meg...

Mondják, ha Selmecebányán meghal valaki, fontos személy, éjszaka a hegyek gyomrában meglapuló szellemek kirontanak a tárnákból, sivalkodva ellepik az utcákat, vihogva cibálják a későn hazatérők szakállát és megcsipkedik a leányokat. Egy öregember azt panaszolta egy ködös

éjszaka után, hogy kalapját, melyet apjától örökölt, s mely még a híres Homola mester műve volt, lekapták a fejről, miközben valami furcsa, érthetetlen nyelven huhogtak a fülébe. Egy megesett lány pedig egyenesen a hegyi szellemek egyikét nevezte meg leendő gyermeke apjául. A gyermek meg is született, de amúgy semmi szellemszerű nem volt rajta.

Amikor P. Sára néni meghalt, semmi furcsaság nem történt. Az is lehet persze, hogy a hegyek szellemei akadályoztatva voltak. Mert, tudni kell, a bányák megint nem üzemelnek. Bejáratukat pedig vasrács takarja: védi a földgyomrát az avatatlan kincskeresőktől.

SZEPESI ATTILA